

Denne søgbare PDF-fil er downloadet fra min personlige hjemmeside www.ronlev.dk.

Det er tilladt at dele PDF-filen med andre, da der ikke er ophavsret til titlen.

Besøg www.ronlev.dk. Måske er der andre af mine flere tusinde artikler og scannede bøger, der har interesse.

Mange venlige hilsener

Claus Rønlev

Samlinger

til

Jydsk Historie og Topografi.

~~~~~  
2. Række. III. Bind.  
~~~~~

Udgivet

af

det jydsk historisk-topografiske Selskab.

Aalborg.

Marinus M. Schultz's Forlag.

Trykt i Stiftsbogtrykkeriet.

1891—93.

En Herredagsdom af 13. Maj 1636,

der belyser Tilstandene i Kolding
under Hærens Mytteri i September 1627.

Ved Fr. Meidell.

For Os var skikket Os Elskelig Ernst Normand¹⁾ til Selsø, Vor Mand, Tjener og Embedsmand paa Vort Slot Koldinghus, paa Vore Vegne, som havde med Vor egen Stævning for os i Rette stævnet Os Elskl. Niels Krag²⁾ til Trudsholm og Erik Juel³⁾ til Hundsbæk, Vore Mænd, Tjenere og Lands-

¹⁾ *Ernst Normand* blev Lensmand paa Koldinghus Aar 1631 og døde som saadan Aar 1643, da han som Enke efterlod Fru Ingeborg Arnfeld. (Kr. Erslev: Len og Lensmænd. D. Kgs. Hist. Nr. 123, LVIII.)

²⁾ *Niels Krag* havde som jydsk Landsdommer fra Aar 1630—40 det Viborgske Len Sct. Hans Kloster og fra Aar 1640 til 1649 Lenet Lundegaard paa Mors. Han døde Aar 1650. (Kr. Erslev: Len og Lensmænd.) Han ejede Trudsholm, og hans Søstre Jfr. Elline og Anna ejede Glumstrup, som de Aar 1635 vilde mageskifte med Hundbjerg paa Mors. — Til Lundegaard fik han Aar 1642 lagt sex Gaarde, som indtil da havde hørt under Hald. (Sjæll. T. Nr. 27, Fol. 383.) Aar 16:6 d. 27. Juni blev der tilstaaet ham Vildt til hans Datters Bryllup. (Sjæll. T. Nr. 29, Fol. 78.)

³⁾ *Erik Juel* havde Gudum Landsdommerlen fra Aar 1623 til 1651 og døde Aar 1657 som Lensmand paa Aalborghus. (Kr. Erslev: Len og Lensmænd. — A. H. Nielsen: Aalborgs Embmd. S. 49.) Fader til Admiral Niels Juel. — I August 1655 fejrede han og Mogens Høg deres Døtres Bryllup, i hvilken Anledning Jørgen Rosenkrands fik tre Ugers Orlov fra Sorø (Sjæll. T. Nr. 33, Fol. 347); men denne Datum passer ikke paa nogen af de hos A. H. Nielsen opførte Døtre af Erik Juel, som vel altsaa maa have havt endnu en Datter.

dommere i Vort Land Nørre Jylland, og dennem tiltalet for en Dom, de til Viborg Landsting imellem ham paa Vore Vegue, paa den ene, og Hans Jensen, forrige Slotsfoged paa Vort Slot Koldinghus, paa den anden Side, skal have dømt og afsagt den 9de Septbr. 1635, og hannem frikjendt for en Herredsthingsdom, for^{ne} Ernst Normand skal have forhvervet over forbemeldte Hans Jensen til Elbo Herredsting, hvorudinden Herredsfogeden der sammesteds skal have dømt ham fra hans Gaardfæste formedelst hans grove Forseelse, idet han Koldinghus forløb og med hans eget Gods borttrömte, strax efter at Vi skal være forrejt fra Slottet til Middelfart, som skal være skeet elleve Dage, førend Fjenderne skal være til Kolding ankomne, som for^{ne} Ernst Normand formener nok-sommelig paa Vore Vegne med Hans Jensens egen Bekjendelse, Raadstue Vidner og adskillige tyve Vidner for dem skal have bevisliggjort. Desligeste, at de, for^{ne} Hans Jensen til Befrielse, skal have magteløs dømt Anniche Hermandsdatter, forrige Fadeburskvinde der sammesteds, saa og Iver Pedersen, Vores forrige Drabant, deres sandfærdige Vidnesbyrd, de udi samme Sag vidnet have, som med andre flere Vidnesbyrd skal være bekræftiget, at formedelst for^{ne} Hans Jensens Bortrømmelse fra Koldinghus sig stor Desordre og Utilbørlighed af Slottets Brygger, som Hans Jensen, — som en Slotsfoged udi Lensmandens Fraværelse, — havde paa Vore Vegne under sin Befaling, idet samme Brygger skal have igjennem den øverste Port for Slottet ihjelskudt en af Vore Lieutenanter under Øverste Callenbergs¹⁾ Regiment, som alene sjelver skal være opgangen om Morgenen tidlig Slottet at ville besee, hvorudover

¹⁾ Øverste *Kalenberg* var Chef for et af Chr. IV's hvervede Regimenter, som i April 1627 laa i Riberhus Len, hvor det viste sig saa indisciplineret, at Kongen maatte beordre Hr. Albret Skeel (Lensmand derveds fra Aar 1601 til 27) at opbyde Lenets Befolkning imod det for at tvinge det til at gaa i andre Kvarterer (Jydske T.). I Septbr. 1627 tænkte Rigsraadet paa at gjøre samme Kalenberg til Krigs Commissair og at lade W. H. Bauditz faae hans Regiment (Kr. Erslev: Rigsr. Hist. II, 52). I Aaret 1637 var der i den tyske Kejsers Hær en Oberst Kalenberg (L. F. v. Eberstein: Urk. Gesch. der Fam. Eberstein, II, 173); men hans Identitet med den danske Øverste kan ikke godtgjøres, da hverken den Enes eller den Andens Fornavne hidtil ere komne mig for Øje.

Krigsfolket skal være blevet oprøerisk og kommet ind paa Slottet og ledt efter samme Brygger, deres Lieutenants Død at ville hævne, og derudover skal have opslaget alle Døre for Vores Gemakker og udtaget og borttrøvet af Vores Inventario alt, hvis dennem var tjenlig, og der Ernst Normand paa Vore Vegne skal have paany igjen til Herredstthinget forhvervet en Dom over Hans Jensen, hvorudinden Herredsfogeden skal have tildømt hannem at staa til Rette for Gaardsretten, efterdi han da var i Vores Bestilling paa Koldinghus for Slotsfoged, der samme hans Forseelse skeet var, og Hans Jensen samme Dom skal have strax igjen indstævnet for dennem til Viborg Landstthing, hvilken Dom de og skal have magteløs dømt til Viborg Landstthing den 16. Februar 1635 og for^{ne} Hans Jensen for Gaardsretten at staa tilrette frikjendt, hvorfor for^{ne} Ernst Normand formener, de hannem højligen med samme deres Domme paa Vore Vegne skal have forurettet, imod den store Skade, Vi, formedelst hans Ulydighed og Bortrømmelse, paa Vores Inventario og Boskab paa for^{ne} Koldinghus liidt og bekommet haver. Saa forbemeldte Ernst Normand hverken skal have kunnet erlange Ret over hannem paa Vore Vegne enten ved Landslov eller ved Gaardsretten for samme Sag, hvorfor Ernst Normand sætter paa det Underdanigste udi Rette, om samme deres Dom ikke bør magteløs at være, og Hans Jensen ikke bør fremdeles at staa til Rette for Gaardsretten, efterdi at saadan hans Forseelse er skeet, emeden han var udi Vor Tjeneste for Slotsfoged paa Koldinghus.

Havde derfor udi Rette stævnet bemeldte Vore Landsdommere, item for^{ne} Hans Jensen i Sjøholm med samme Dom og andet, som i samme Sag forhvervet er, om han vil have noget dertil at svare.

. Og nu for Os udi Rette lagde samme bemeldte Vore Landsdommeres indstævnte Dom, er af Viborg Landstthing 1635 den 9de Septbr. udgaaet, som indeholder, bemeldte Hans Jensen der at have ladet i Rette citere Thamis Therkelsen i Ødsted for en Dom, han til Elbo Herreds Thing 16de Juni sidstforleden over hannem skal have dømt for Ulydighed, han imod Os skal have bevist, at have sin Gaardsfæste forbrudt, formedelst han ikke udi Fjendernes Indfald der i Landet Vort Gods haver kunnet gjemme og forvare; — og mener samme hans

Dom burde magteløs, og han pligtig at stande ham til Rette for Omkostning og Skade.

Derimod havde bemeldte, Os Elskel. Ernst Normand udi Rette stævnet for^{ne} Hans Jensen, for han der til Landstinget havde ladet indstævne S. Thamis Therkelsen i Ødsted for en Dom, han til Elbo Herredsting d. 16. Juni sidstforleden imellem bemeldte Ernst Normand paa Vore Vegne og for^{ne} Hans Jensen dømt og afsagt haver, og formente for^{skrvn} Thamis Therkelsens Dom ved sin fulde Magt; og da for Vor Landsdommer i Rette lagt bemeldte Herredsthingsdom, d. 16. Juni s. A. udstedt, udi hvilken findes inddragen Herredsfogedens Sentering, som formelder: At efterdi med Hans Jensens egen Bekjendelse for hannem beviset, at Vi hannem befalet at lade tillukke Slottets Porte, og dog samme Dag er undviget og begivet sig fra Slottet, og ikke benægtet, at den øverste Slotsport er jo bleven standende aaben, da haver han ikke andet vidst derpaa for Retten at afsige, end for^{ne} Hans Jensen jo derudi haver været Os ulydig og dermed at have forbrudt hans Gaardsfæste efter Recessen. — Hvad de andre Beskyldninger belanger, som og imod Hans Jensen fremlagdes, da efterdi hvis Vidnesbyrd, som over hannem derudinden forhvervet er, befindes at være udi højere Ret der til Landsting indstævnet, tilmed at han ikke vidste sig paa hans Ære eller Herredsfogderi at være Dommer, vidste han ikke paa for^{ne} Beskyldninger at kunne dømme, som den Dom videre bemeldte.

Da, efter hvis Breve, Forsætter og Documenter, som for Vore Landsdommere haver været i Rette lagt, have de saaledes senteret: At efterdi af for^{ne} Herredsthingsdom forfares ikke udtrykkeligen for Fogeden at have været bevisliggjort for^{ne} Hans Jensen sig at have forseeet udi de Maader, Recessen omformelder, han sin Gaardsfæste kunde forbyrde, og Sættefogeden haver hannem dog den fradømt; han ikke heller udi de andre Punkter for hannem haver været udi Rette sat, kjendt enten til eller fra, meden ganske fra sig funden, da kunde Vore Landsdommere efter saadan Lejlighed ikke kjende samme Dom saa noksom, at den bør nogen Magt at have, meden magteløs at være, som samme Dom til Beslutning indholdte.

Dernæst fremlagde en anden Dom af for^{ne} Viborg Landsting den 16. Decbr. 1635 udstædt, bemældende bemældte Hans Jensen der da at have ladet i Rette citere Niels Staffensen

i Kongsted for en Dom, han til Elbo Herredsting d. 13. October afsagt haver, og den Sag imellem Lensmanden Os Elskel. Ernst Normand og hannem til Gaardsretten haver henfunden, anlangende Hans Jensen sin Bestilling paa Koldinghus udi Ufredstid skulde have entvigt, uanseet han ikke var mægtig enten Slottet, sig selv eller det Ringeste han havde, at kunne defendere, men ganske blot sig derfra begivet, mens af adskillige Breve og Documenter for for^{ne} Sættefoged er bevisliggjort, og formener samme hans Dom ikke at komme Hans Jensen til Forhindring, og Fogeden Uret at have gjort og bør at stande til Rette.

Og da at være for Vore Landsdommere udi Rette lagt samme Dom af Elbo Herredsting nærværende Aars 13. October udgivet, som til Beslutning formældte, at efterdi for^{ne} Hans Jensen haver været udi Vores Tjeneste og Slotsfogeds Bestilling betroet paa Koldinghus udi forbemældte Tid, vidste Fogeden sig ikke nogen Dom efter for^{ne} Beskyldninger paa bemældte Hans Jensen at dömmе eller afsige, mens henfunden Sagen til Gaardsretten derpaa at kjendes, som den Dom videre bemælder.

Dernæst at være fremlagt for^{ne} Landstingsdom 9. Septbr. udgivet, som tilforne udi sin Sentens er ommældt. Da, efter saadan Lejlighed, haver Vor Landsdommer saaledes omsagt, at efterdi det befindes, for^{ne} Hans Jensen der udi Elbo Herred at have Sted og Fæste og er bosiddendes, saa han fordi der til Herredsting bør at svare, og ikke nu er nogen Hoftjener, og for^{ne} Niels Staffensen dog Sagen til Gaardsretten at have henfunden, da efter saadan Lejlighed haver Vor Landsdommer ikke kunnet kjende denne hans Dom bør nogen Magt at have eller komme Hans Jensen til nogen Forhindring, som samme Dom med des indførte Documenter bemælder.

Sammeledes fremlagde den tredie, Vor Landsdommers Dom, iligemaade af Viborg Landsting udstædt d. 20. Juni 1635, indeholdende: Oftbemældte Hans Jensen der da at have udi Rette citeret Annichen Hermandsdatter, forrige Oldfrue paa Koldinghus, for en usandfærdig Klage [Lacune i Protokollen], hun imod hannem efter Raadstuevidners Indhold gjort hannem, paasagt og angivet haver i denne Mening, at han ikke skulde have været omhyggelig til at hjælpe og skaffe Middel til at salvere Vort Gods, den Tid Indfaldet her i Landet desværre skete, men at han skulde have tre Bøndervogne, hvilke skulle have

aget, den ene Velbr^{ne} Bendix Sehesteds¹⁾, og de to andre Velbr^{ne} Gunde Langes²⁾ Gods; desligeste at han skulde have ladet udtage af den gamle Slotskirke³⁾ tre Tønder Salpeter, som han ved tvende sine Tjenere skal have ladet lægge paa en Postvogn, og formener samme hendes enlige Vidne burde magteløs [kjendes].

Havde og i Rette stævnet Hans Jensen Wiffue, Hendrich Split, Raadmænd, og deres medfølgende Vidnesfolk, alle Borgere og Borgersker i Kolding, med deres Lavværgere, menendes deres Vidne ikke bør at komme ham til Forhindring.

Dernæst havde for^{ne} Hans Jensen med en anden Opsæt der udi Rette stævnet Iver Pedersen, Indvaaner udi Throndhjem, for et Vidne, han til Elbo Herredsting 24. Februar vundet haver; formente den og i lige Maader magteløs at kjendes.

Og da for Vor Landsdommer at være i Rette lagt bemældte Annichen Hermandsdatters Vidne og Bekjendelse, eftersom hun er bleven tilspurgt sub dato Kolding Raadstue 3. Marts da nærværende Aar udstædt, som indeholder, hende at have vundet ved sin hellig Aands Ed med oprakte Fingre, at for^{ne} Hans Jensen var paa Slottet den Tid, Hs. Majestæt samme Tid kom til Slottet, og imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet, og strax efter Hs. Majt. rejste derfra, rejste Hans Jensen der fra Slottet. Dernæst bemældte Ernst Normand at have tilspurgt forbemældte Annichen Oldfrue, om hun begjærede af for^{ne} Hans Jensen,

¹⁾ Det tør kun hidsættes som Gising, at ovennævnte *Bendix Sehested*, til Utsprung af Botkamp (ligger 2 Mil Syd for Kiel og tilhørte dengang en Rantzau, der var besvogret med Sehesteds), er identisk med den i Rigens Dombog for Aar 1635 Fol. 646 ff. nævnte Bendix Sehested til Ydersnæs, hos hvem der for sidstnævnte Aar var gjort Indførsel; denne Bendix Sehested havde i Aaret 1654 som Enke efterladt Fru Margrete Galt.

²⁾ *Gunde Hansen Lange* (med tre Roser) til Brejninge havde som jydsk Landsdommer Gudum Len fra Aar 1617—23, var derefter Lensmand paa Koldinghus til 1630 og paa Ørum samt Aalborghus til 1648 (Kr. Erslev: Len og Lensmænd. A. H. Nielsen: Aalborgs Embedsmænd S. 48). Hans Frue, Anna Krabbe, var Søster til nedennævnte Gregers Nielsen Krabbe og han selv var Fætter til den *Gunde Fredriksen Lange* til Søfde, som, efter sin Faders Død Aar 1612, arvede hans tre norske Len og beholdt dem til Aar 1633 (Klevenfeldt og Kr. Erslev).

³⁾ Trap omtaler ingen *gammel Slotskirke* ved Koldinghus, men kun den, som fandtes i Fangetaarnets to nedre Etager.

at han skulde paa Vore Vegne forskaffe nogen Hjælp og Middel, at Vort Gods, som da var paa Koldinghus, kunde forskaffes der fra Slottet, til hvilket hun svarede, at hun med grædendes Taare begjærede af Hans Jensen, samme Dag Hs. Majt. bortrejste, at han vilde forskaffe Hjælp, at Vort Gods kunde komme fra Slottet; da svarede Hans Jensen, at han vilde komme igjen til Slottet samme Aften eller om Morgenen, og han havde tre Bøndervogne, og Velbr^{ne} Bøndix Sehested bekom den ene Vogn, og de tvende Vogne lod han paalægge noget af Velbr^{ne} Gunde Langes Gods, som strax bortrejste, og bekjender for^{ne} Oldfrue Annichen, at Hans Jensen tilbød hende samme Tid en Postvogn, hvormed hun kunde bortrejse, hvilken hun ikke vilde bruge, mens hun selv hos Kgl. Majt.s Gods, hende var betroet, vilde blive tilstede; da lod Hans Jensen udtage af den gamle Slotskirke tre Tønder Salpeter og lod lægge paa samme Postvogn, og der endda var tre Tønder Salpeter samme Tid udi samme gamle Kirke beliggendes, som skete den 18de September, efter Hs. Majt. samme Dag var bortrejst, og beretter for^{ne} Anniche Oldfrue, at tvende af Hans Jensens Svende tilhjalp at forskaffe samme trende Tønder Salpeter paa samme Postvogn, hvilket Hans Jensen med sin hellig Aands Ed med oprakte Fingre benægter, at han hverken saae eller befattede sig med noget Salpeter, ej heller han ved sig selv eller ved sine Tjenere lod bortføre noget Salpeter der fra Slottet.

Derefter bemeldte Ernst Normand for^{ne} Anniche Oldfrue at have tilspurgt, om for^{ne} Hans Jensen, forrige Husfoged, strax tillukkede den øverste Slottets Port, efter at Hs. Majt. var bortrejst, eller han bestillet siden, at noget af Hs. Majts. Gods kunde blive bortført; til hvilket Anniche Oldfrue svarede, at Laagen paa den øverste Port stod aaben, saa der kunde indgaa og udgaa, hvem der vilde, og Hans Jensen gik strax neder af Slottet. Og kundgjorde for^{ne} Anniche Oldfrue ved sin højeste Ed med oprakte Fingre, at hun ikke saae eller fornåm, at for^{ne} Hans Jensen bortførte noget af højtbemeldte Kgl. Majt.s Gods der fra Slottet, videre end som han havde bekjendt og vundet tilforne, og for^{ne} Anniche Oldfrue at have vundet, at der Intet blev plyndret paa Koldinghus förend anden Dags Morgen, efter Hs. Majt. var bortrejst der fra Slottet, og kundgjorde hun, at den øverste Port var tillukt og Intet var

plyndret paa Slottet, förend Bryggeren, som den Tid tjente paa Koldinghus, skjød en Lieutenant af Collandebergs (sic) Folk med en Bøsse igjennem en Revne (Reffuell), som var mellem begge Porters Laager, og han selvjerde var opgangen med deres Sidegevær; og strax efter samme Lieutenant var skudt, vendte han tilbage, og som han kom over Vindebroen, styrtede han død ned paa Jorden; og en halv Time derefter kom en hel Hob Krigsfolk op til Slottet, og de indbrød i Husfogedens Kammer og slog Laasene sønder for den øverste Port og plyndrede paa Slottet.

Frømedes for^{ne} Annichen Oldfrue at have vundet, at der kom en af Hs. Majts. Drabanter ved Navn Iver Pedersen til; tjente der paa Slottet; som var paa Torsdag Morgen, og han tilhjalp med nogen af Øverste Callenbergs (sic) Folk, efter hans Befaling, at han med en liden Baad førte noget af Hs. Majts. Gods med sig derfra til Middelfart, og Annichen Oldfrue fulgtes med samme Gods og Baad og paa Fredag derefter forskaffede Gregers Krabbe ¹⁾, Lensmand paa Hindsgavl, efter Kgl. Majts. Befaling, en Pram og en Baad med Folk dertil, at de med Annichen skulde begive dem til Koldinghus og tilhjelpe at føre til Middelfart af Hs. Majts. Gods, hvis som kunde findes beholden. Og for^{ne} Drabanter samme Tid fulgtes med. Og vandt forskr^{ne} Annichen, at der blev tre Tønder Salpeter sønderslaget den Tid, der Slottet blev plyndret; og Øverste Callenberg, efter Kgl. Majts. Drabanters Begjæring, lod sætte Vagt med sit Folk baade i den øverste og nederste Slottens Port, imidlertid de til Prammen og Baadene kunde forskafe saa meget af Kgl. Majts. Gods fra Slottet, som de kunde føre; og blev Vagt holden, imidlertid for^{ne} Annichen Oldfrue med bemeldte Drabanter rejste til Middelfart, og beretter hun, at hun paa Hindsgavl for Kgl. Majt. havde angivet for^{ne} Hans Jensen.

Karen Thues at have vundet ved Ed og oprakte Fingre, at hun opkom til Annichen om Aftenen efter, at der paa Dagen var plyndret paa Slottet, og ikke hun saae eller fornåm Hans Jensen lod bortføre noget af højtbemeldte Kgl. Majts. Gods der fra Slottet.

¹⁾ *Gregers Nielsen Krabbe* til Torstedlund, død Aar 1655 som Norges Statholder, havde samtidigt de to danske Len: Pandumgnard fra 1623—40 og Hindsgavl fra 1627—39 (Kr. Erslev: Len og Lensmænd).

Povel Hansen Dalby, Borger og Skipper i Kolding, at have vundet, at for^{ne} Hans Jensen lod indskibe udi hans Skude, som laa paa Kolding Rej¹⁾ (sic) om Løverdagen tilforne, förend Hs. Majt. kom til Slottet, paa Mandag derefter, adskillige Slags Gods, som Hans Jensen tilhørte, saa vel som andre Folkes Gods der af Byen, mens hvad for Gods det var, vandt for^{ne} Dalby, at han ikke vidste; og paa Onsdag derefter, ved Middagstid, kom Hans Jensen til Middelfart til Povel Dalbys Skib, og han havde med sig en liden Kiste, som han vilde havt i Skibet, hvilket Povel Dalby ikke vilde samtykke at indtage, hvorover Hans Jensen var forårsaget at opslaa samme Kiste og kaste Klæderne op i Skibet, og benægtede Povel Dalby ved sin Hellig Aands Ed med oprakte Fingre, at der intet andet af Hans Jensens Gods kom omborde eller blev indskibet, imidlertid han laa med sin Skude for Middelfart, uden hans Klæder og noget Fetalie, og vandt Povel Dalby, at han paa Torsdag derefter sejlede fra Middelfart og til Helsingborg, og hvis Gods, han inde havde, forlossede han til Helsingborg, og Hans Jensen med sin Hustru og Börn sejlede med paa samme Skude paa samme Tid.

Hendrich Split og Jens Iversen, Gartner paa Koldinghus, at have vundet, desligeste Adser Andersen, forrige Fogedsvend paa Koldinghus, at de den 18. September 1627 imod Aften kom op til Slottet, efter at Hs. Majt. var bortrejst, og da stod Laagen paa den øverste Port aaben, og ikke de saae Hans Jensen paa Slottet samme Tid, og de udgik i Oldfruens Kammer, og Hendrich Split, Jens Gartner med hans Hustru og afgangen Jens Kjældersvend, de laa samme Nat imellem Tirsdag og Onsdag paa Oldfruens Stue, og da var der Intet plyndret paa Slottet, mens anden Dagen efter at Øverste Kalenbergs (sic) Lieutenant blev ihjelskudt, kom for^{ne} Hendrich Split, Jens Gartner med hans Hustru, desligeste Adser Andersen ud af Slottet ved Raadstuen, og strax efter opkom nogle Krigsfolk paa Slottet, og Nogle kom igjennem Husfogedens

¹⁾ *Kolding Rej* vilde man vistnok nu skrive og udtale *Kolding Rhed*. Vi have sandsynligvis her et Vink om, at dette nedertydske Ord da blev udtalt, som det endnu skrives i Tydskland: Rheide, f. Ex. Colberger Rheide, hvilket Navn man her altfor tidt laver om til det meningsløse Colberger Hede. Naar opdagedes vel denne »Hede« ude i den aabne Østersø?

Kammer og opslog den øverste Port og plyndrede paa Slottet.

Fremdeles Sören Knudsen og hans Hustru, Dorte Jepsdatter i Kolding, Maren Peder Vaarbasses og Karen Niels Snedkers, med oprakte Fingre og Helgens Ed at have vundet, at de forbemeldte Nat mellem Tirsdag og Onsdag laa paa Slottet, og de om anden Dagen udkom hos Raadstuen for Slottet og bekræftede ligesom for^{ne} Hendrich Split, Jens Gartner og Adser Andersen vundet haver.

Mette Knud Kuchkis Datter ved lige soren Ed at have vundet, at samme Dag Kgl. Majt. rejste fra Slottet, kom hun gangendes op ad Vindebroen; der mødte Hans Jensen hende og havde intet andet end sine Handsker og en Kjæp i sine Hænder, og hun tilspurgte hannem, om hun maatte indgaa i hans Kammer, til hvilket han svarede, at hun maatte det vel gjøre, og han sagde, at hun ikke kunde have der bedre Fred end paa andre Steder, og hun blev paa Oldfruens Stue samme Nat til om anden Dagen, forskr^{ne} Lieutenant blev ihjelskudt, og hun med For^{ne} udkom af Slottet; og de samtlige vunde i Hellig Aands Ed. med oprakte Fingre, at de ikke saae eller fornå, at for^{ne} Hans Jensen lod bortføre noget af Kgl. Majts. Gods fra Slottet.

Nok et Thingsvidne af for^{ne} Thing 24. Februar.

Iver Pedersen af Trondhjem i Norge vandt med oprakte Fingre og Helgens Ed at have været efterskrevne Kundskab gestændig, som udi den Mening er forfattede, At, eftersom han af Os Elskel. Ernst Normand paa Vore Vegne er bleven anmodet og tilspurgt, hvorledes det i Fjendernes Indfald udi Kolding, ungefær nogen Tid for St. Mikkelsdag 1627 er tildraget, Da, for det første, der Hs. Majt. forrejste fra Glückstadt og neder til Husum, da samme Tid bleven med nogen af Drabanterne paa et andet Skib commanderet, der de efter til for^{ne} Husum kom, var Hs. Majt. forrejst derfra til Flensborg, Haderslev, Kolding og Middelfart til Borgmesters, og der de paa en Torsdag kom til Kolding, tredie Dagen efter Hs. Majt. var fra Kolding forrejst til Middelfart, var Kolding da plyndret af Øverste Callenborgs (sic) Krigsfolk, og berettede Øverste Callenberg (sic) for hannem, at Slottet var noget udplyndret, formedelst at noget af Rytteriet var opgangen til Overporten og en af dem blev ihjelskudt af en Brygger paa

Slottet, og der Rytteriet, som der laa i Byen, det fornam, var en ganske Parti af dennem gangen paa Slottet og gav sig igjennem Vinduerne paa Slottet og siden fik Porten op og søgte efter Bryggeren, og de fandt hannem ikke, gav de sig ind paa Kgl. Majts. Gemakker og plyndrede, saa vel som og skamferede Døre og Andet og gik efter Collenborgs (sic) Beretning paa Slottet og fandt Annichen Oldfrue for sig og Husfogeden, den Tid han fandtes tilstede, og hun græd, at han havde forladt hende og havde Ingen at hjælpe hende med Kgl. Majts. Gods fra Slottet, og begjærede at følges til Middelfart med hannem, og de tog med dennem Tøj og Andet, saa meget de kunde føre paa en Baad, og blev indlagt til en Borger ved Broen i Middelfart; havde og anden Gang med Oldfruen bragt fra Slottet og til Middelfart mange adskillige Sengedyner og tvende Cypresser Kister med Messing og Tin udi, og der de lagde fra Broen, kom nogle Ryttere og gav sig paa Prammen og spolerede noget af Godset. — Med meget videre Vidtløftighed samme hans Vidne, som udi Landsdommers Dom findes inddragen, omformælder.

Er og for Vore Landsdommere fremlagt et Kundskab af Kolding Raadstue 14. Februar 1635, som bemælder til Mening, for^{ne} Hans Jensen at have fremstanden og ved højeste Ed og oprakte Fingre kundgjort, at han var tilstede paa Koldinghus 1627, förend Kgl. Majt. kom fra Lante Holsten og til Slottet, ogsaa imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet, og gjorde sin yderste Flid, hvis hannem muligt var, at forskaffe Vogne at fremføre Hs. Majt.s Gods og Folk derfra, og efter at Hs. Maj. var bortrejst, var Hans Jensen paa Koldinghus, indtil den nederste Port blev opslagen, og eftersom Ernst Normand tilspurgte Hans Jensen paa Kgl. Majts. Vegne, paa hvilken Tid paa Dagen Hs. Majt. samme Tid rejste fra Slottet, svarede han, at det skete noget förend Middag; og om Hs. Majt. var agendes, ridendes eller gaaendes den Tid Hs. Majt. bortrejste fra Slottet, svarede han, at efter han blev af Hs. Majt. befalet at lukke Slottens Port, skiltes han fra Hs. Majt. som han stod hos Fru Kirstens Vogn, men om Hs. Majt. var agendes eller ridendes fra Slottet, vidste han ikke; thi han ikke kunde see det for Hs. Majts. Hester; fremdeles iblandt andet at have Hans Jensen tilspurgt, om han ikke vidste sig at erindre, hvilke af Hs. Majts. Hofsinder og Tjenere som vare tilstede samme Tid, som han

i Vidnesbyrd i samme Sag kunde forhverve, til hvilket Hans Jensen svarede og sig paaskød (?), at Therkel Vognmester, item den tydske Kammertjener og en Kok, som paa det sidste var tilstede, og eftersom Hans Jensen ikke kunde forskaffe ham de Vogne, lod han ham tage en sin Ganger, som stod sadlet, hvorind samme Kok bortred fra Slottet og til Medelfarsund, og beretter Hans Jensen, at nogen Tid, efter at Hs. Majt. var bortrejst, da blev den nederste Port opslagen paa Koldinghus, som skete noget paa Eftermiddag, og at han var højlig tilforaarsaget at begive sig fra Slottet, saa vel som nogle andre af Slottens Tjenere.

Niels Bertelsen, Byfoged i Kolding, og Hans Jensen Wiff, Raadmand, at have vundet med oprakte Fingre og Ed, At samme Dag, Kgl. Maj. bortrejste der fra Slottet og Krigsfolket plyndrede der i Byen, da opgik de samtelig til Hans Jensen og ham om gode Raad tilspurgte, og han dem at have svaret, at han vidste ingen Raad til sig selv, langt ringere til dem, og sagde, at han strax vilde lukke den nederste Port, som og strax skete, og samme Tid var Hs. Majt. bortrejst fra Slottet, og dersom Hans Jensen var paa Slottet, imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet, vidste de ikke.

Det sammelunde bekræftede Otte Sørensen, Mads Thommensen Bundtmager og Peder Jensen Kleinsmed, Borgere udi Kolding, at de nærværendes hos var paa Koldinghus Staldgaard forbemældte Dag, Kgl. Majt. bortrejste, og hørte, at Hans Jensen, forrige Husfoged, svarede dem, saa vel som han svarede Niels Bertelsen og Hans Wiff, at han vidste ingen Raad at give, og han strax fulgte dem til den nederste Port, som og strax blev tillukket. I det samme den skulde tillukkes, kom Hans Jensen Bøgvad ¹⁾ gaaendes og vilde tale med Hans Jensen, da han kom og vilde lukke Porten, som og skete.

¹⁾ *Hans Jensen Bøgvad* er muligvis identisk med den Johan Bøgvad, som fra Aar 1621 havde Tilsyn med Frederiksborg Slots Opførelse og som efter dettes Fuldendelse vedblev at være Slotsforvalter til Aar 1630. Da han først havde været i Kongens Tjeneste som Skriver, vedblev Chr. IV jævnlige at kalde ham Johan Skriver (Molb. Egenh. Breve).

Er denne Johan og Hans Bøgvad samme Person, saa bliver det svært at forstaa, hvorledes Kongen, i det tidt omtalte Brev fra Dalum af 5te Oktober 1627, har turdet hente en af sine Undskyldninger for

For^{no} Adser Andersen vandt, at for^{no} Hans Jensen var tilstede paa Slottet og siden imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet og derefter Hs. Majt. var bortrejst, og at han var udskikket at hente Vogne i Elbo Herred den Aften, Kgl. Majt. laa paa Slottet om Natten, og der Bønderne vilde rejse til Slottet, blev de med Hest og Vogn optaget, og han kom til Slottet om Morgenen, förend Hs. Majt. bortrejste, da han var udskikket til Sieste (sic; o: Seest, By ved Kolding), at Bønderne skulde skaffe deres Hester til Slottet at fremføre Hs. Majts. Røstvogne, og han samme Tid ingen Heste kunde bekomme.

For^{no} Jens Iversen Gartner vandt med oprakte Fingre og Ed, at Hans Jensen var paa Koldinghus, förend Hs. Majt. samme Tid kom til Slottet, og imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet, ogsaa efter Hs. Majt. var bortrejst og siden, til den nederste Port paa Slottet blev opslagen og Plankerne omkring Hs. Majts. Urtehave blev nederslagne.

Det samme Vidne bekræftede for^{no} Jens Gartners Hustru ved lige soren Ed.

Niels Jensen Tømmermand vandt ved seell (?) og oprakte Fingre, at Hans Jensen var paa Koldinghus, förend Hs. Majt. for^{no} Tid kom til Slottet og imidlertid Hs. Majt. var paa Slottet og siden efter Hs. Majt. var bortrejst. Til hvilke Vidner Hans Jensen svarede, at der Hs. Majt. var dragen fra Koldinghus, og Krigsfolkene strax ere ankomne, haver han udskikket Bud efter Vogne, Hs. Majts. Gods med at bortføre, og dog ikke de kunde komme til Slottet formedelst Plyndring og Hestes og Vognes Fratagelse, saa han haver været foraarsaget sig at befrie og ganske foruden noget medhavendes Gods er bortdragen og höjligen benægtede sig ikke enten Salpeter eller andet Kgl. Majts. Gods at have forrykt eller bortført.

ikke itide at have advaret den jydsk Adel mod Fjendens Overfald, fra den Omstændighed, »at han ikke havde Nogen hos sig, som kunde udfærdige de fornødne Breve«. Hans Undskyldning vil i saa Fald svare til hans aabenbart urigtige Ytring, at der »ikke heller var nogen apparentie til at bringe dem [o: Brevene] fort«; thi Gunde Lange red jo med Bud til den jydsk Adel, af hvilken Adskillige salverede sig i god Tid. Om vi end af denne Dom see, hvor usikre Vejene i Koldings Omegn have været den 18de Septbr., da de opørske Kalenbergerne færdedes paa dem, saa kan denne Usikkerhed næppe have været til den 28de Septbr., da Fjenden kom og Kalenbergerne forlængst vare dragne ad Viborg til.

Og i Rette lagt Bendix Sehesteds underskrevne Brev, lydendes: Jeg, Bendix Sehested, til Udtsprung af Botkamp, kjender og gjør vitterligt for Alle, at eftersom Annichen Oldfrue, forrige Fadeburskvinde paa Koldinghus, har den 3. Marts 1635 udi Kolding Raadstue, udi Velb^r Ernst Normands og andre Godtfolks Paahørelse, vundet og bekjendt, at Hans Jensen, forrige Slotsfoged paa Koldinghus, han skulde have faaet mig en Vogn der paa Slottet, samme Dag Kgl. Majt. forrejste der fra Slottet, som var den 18. Septbr. 1627, for Fjendernes Indfald, hvilket hun løgnagtigen og som en uærlig Kvinde haver hannem paasagt; thi han havde aldeles ingen Vogne og kunde ingen Vogne indbekomme formedelst den store Plyndring, som skete allesteds omkring Slottet og Byen, og er det mig og vitterligt, at han ikke havde en Vogn, han kunde selv bortkomme paa, mens jeg laante ham en Hest og fulgtes med ham til Strandhus¹⁾, der han kom bort paa en Baad samme for^{ne} Aften og havde aldeles intet med sig uden en Kjæp og et Par Handsker. Til Vidnesbyrd haver jeg min egen Haand underskrevet. Actum Kolding, 4. Martii Anno 1635. Benedictus Sehested (egen Haand).

Fremlagde og Peder Rasmussen i Kongsted, Mads Mikkelsen og deres Medbrødre deres forseglede Kundskab, dateret Kongsted 11. Junii 1635. Sammeledes Mikkell Hansen i Aadersted og hans Medbrødre 4 Mands Brev, item Niels Sørensen i Bergesgaard, samt hans Medfølgere tre Mand.

Udi lige Maade Hans Schøtt i Trelde og hans Medbrødre sex Mands Brev. Saa og Niels Hansen udi Lille Ulderup²⁾ og hans Medfølgere syv Mands Kundskab, som samteligen bemælder: At Hans Jensen d. 18. September 1627 havde udskikket for^{ne} Adser Andersen at skulle udhente Vogne til Koldinghus, som skulde bortføre Kgl. Majts. Gods og Fadebur til Medelfarsund, hvilket strax blev tilsagt og var paa Vejen ad Kolding, dog de ikke kunde fremkomme, men blev af Kgl. Majts. eget Krigsfolk tilbage forjaget og en Part deres Heste og Vogne ganske fratagen.

¹⁾ De her omtalte *Strandhuse* ligge ved Eltang.

²⁾ *Ulderup* er en af de tre Landsbyer, der nedlagdes, da Frederiksdal (senere Fredericia) blev bygget (Vilhelm Berg: Smaa Bidrag til Fredericias Historie S. 122).

Fremlagde og Jörgen Knudsen i Staustrup hans udgivne forseglede Brev, dateret Ulderup 12. Junii forleden, hvorudi han bekjender, det han samme Tid var i Holdsecht [sic. Holzæcht = Skovkjørsel] paa Koldinghus og blev befalet af Hans Jensen at skulle age for for^{ne} Adser Andersen til Strandhus, at udforskafe alle de Strandhusbaade, som skulde nedertføre af Kgl. Majts. Gods fra Koldinghus og til Medelfar, og han samme Tid ingen Baade kunde bekomme, som det Brev indeholdt.

Forskr^{ne} Hans Jensen for Vore Landsdommere at have forment sig noksom at være undskyldt, det han ikke samme Gods kunde salvere eller bortskaffe, og at for^{ne} Annichen Hermandsdatters enlige Vidne, saa vel som for^{ne} Iver Pedersens Kundskab ikke burde at komme ham til Forhindring.

Da, efter hvis Breve og Documenter, som for Vore Landsdommere har været i Rette lagt og udi deres Dom findes indtagne, have de saaledes senterit:

At efterdi det befandtes for^{ne} Annichen Hermandsdatters Kundskab, hvorved hun hendes egen angivne Klage selv vilde bekræfte, ikke at være uden een Persons Vidne, som ikke agtes, og ikke den med andre nøjagtige Vidner befæster for^{ne} Hans Jensen noget af højstbemældte Kgl. Majts. Gods med sig at have bortført, meden fast mere bevistes hannem at have udskikket Fogedsvenden efter Vogne og Baade, Kgl. Majts. Gods at ville med salveret, og ikke de formedelst Krigsfolkens Plyndring og Forjagelse kunde fremkomme, meden en Part paa Vejen at være optagen. — For^{ne} Bendix Sehested og benægter sig ingen Vogne fra Slottet at have bekommet, meden alene der fra reden og tilmed laant Hans Jensen en sin Hest sig med at salvere, hvormed han er undkommen.

Da kunde Vor Landsdommer efter saadan Lejlighed ikke kjende for^{ne} Annichen Hermandsdatters enlige Vidne, ej heller Iver Pedersens Kundskab, som efter hendes Ord og Mundheld vundet er, saa noksom, at de bør nogen Magt at have eller komme Hans Jensen til Hinder eller Skade, — som samme bemældte Vore Landsdommeres trende Domme med de indførte Documenter udi de Maader selv indeholder.

Er og for Os udi Rette lagt et Thingsvidne, udstædt af Elbo Herreds Thing 2. Junii 1635, som indeholder Jörgen Andersen i Middelfart at have vundet ved oprakte Fingre og

Ed, at Aar 1627, den Dag, som Fjenderne kom først til Kolding, Kejsereus Krigsfolk, da var han efter Gregers Krabbes Befaling opskikket til Kolding med en Baad med nogle Andre af Middelfart, som ere bortdøde, at hente neder noget Gods fra Koldinghus af Kgl. Majts. Inventario, og leverede Iver Pedersen, en af Hs. Majts. Drabanter, hannem, hvis Gods han nederførte, og det annammede af ham igjen paa Middelfart Bro, og ikke han saae Hans Jensen, forrige Husfoged paa Koldinghus, samme Tid, eftersom han ikke var paa Slottet, men i Baaden ved Broen.

Sören Skomager, Gregers Smed, Henrik Möller, Hans Nielsen, Rasmus Bødker, Hans Tönnesen, Paul Lauritsen, Sören Clemeusen og Peder Andersen, ibidem, vundet ved oprakte Fingre og Ed, at de samme forskr^{ne} Aar og Dag var med en Færge opskikket til Kolding Bro, at hente neder fra Koldinghus noget af Kgl. Majts. Inventario, og da leverede for^{ne} Iver Pedersen dem for^{ne} Gods, hvis de nederførte, og det annammede han af dennem igjen paa Medelfarbro, og ikke de saae Hans Jensen samme Tid, eftersom de ikke var paa Slottet, men blev i Færgeu hos Godset.

Dernæst for Os udi Rette lagt bem^{te} Os Elskel. Ernst Normands underskrevne og vidtløftige Beretning sub dato Koldinghus 28. April Anno 1636, som fast udi Meningen med hans forhvervede Citation er overensstemmende, hvorudinden han iblandt andet underdanigst paa Vore Vegne formener oft-bemældte Annichen Hermandsdatters og Iver Pedersen, forrige Drabant, deres Vidnesbyrd, saa vel som samme Herreds Things Dom (hvorudinden Hans Jensen er tildömt at svare til Gaardsretten) ved sin fulde Magt at blive, og for^{ne} Hans Jensen derefter at staa derfor tilbørligen til Rette, og bemældte Landsdommers Domme udi de Sager magteløs og ikke komme hannem paa Vore Vegne til nogen Forhindring eller Skade imod for^{ne} Hans Jensen i nogen Maader, hvorpaa han underdanigst er Dom begjærendes.

Hvorimod at svare er for Os udi Rette mødt bemældte Vore indstævnedes Landsdommere, Os Elskl. Niels Krag og Erik Juel, og underdanigst formente, samme deres Domme Ret at være, saa de efter samme Sags Beskaffenhed ikke anderledes kunde sentere, end som de gjort haver, efter hvis Bevis for dem var bleven fremlagt, meden hvis siden er bleven bag paa

deres Domme forhvervet, mener de dertil intet bør at svare, og næppelig samme Bagvidner skulle staa Prøve, om de ret blev examinerede. Og efterdi deres Domme ere grundede paa Love og Recesser, de underdanigst formodede de billigen burde ved Magt at blive. Det samme formodede og oftbemældte Hans Jensen, som og udi lige Maader er for Os underdanigst i Rette mødt.

Med flere Ord, Parterne derom imellem var.

Da efter Tiltale, Gjensvar og den Sags Lejlighed, og efterdi de for Landsdommer indstævnede Vidner have været enlige, ej heller for Landsdommer, der samme Vidner have været underkjendt, noget nøjagtigt hannem overbevist, som han burde at miste sin Gaard for; Ernst Normand og Sagen selv til Hjemthing baade begyndt, saa og fremdeles nu paany continueret, Landsdommer og endnu, om Ernst Normand noget ham efter Gaardsretten haver at beskyldte, bør at dömmes efter Gaardsretten.

Er derpaa for Retten afsagt, at Landsdommer med sine Domme ingen Uret gjort, og bør for denne Ernst Normands Tiltale fri at være.

Anmærkning. Af ovenstaaende Dom fremgaar, at Viborg Landstings Dombog for A^o 1635 kunde have givet os ialtfald nogle interessante Oplysninger; men den haves ikke i Rigsarkivet. Her findes imidlertid nogle Concepter til de i nævnte Aar fældede Landstingsdomme; men mange af dem ere meget defecte. Af Ernst Normands Stævning fremgaar, at forrige Slotsfoged Hans Jensen i 1635 var Herredsfoged, og at Kongens oprørske Soldater paa Koldinghus røvede bl. a. de Fløjels Tapeter, de Fløjels Skivedækner [ø: Bordtæpper], Damask og andet Silketøj. — Af Sammes Indlæg fremgaar, at Leusmand Gunde Lange strax den 17. Septbr. 1627 er bleven udsendt i Kongens Ærind, og at Wallensteins Tropper ikke før den 28. Septbr. indrykkede i Kolding.

En Bemærkning og et Tillæg til
 En Herredagsdom af 13de Maj 1636,
 meddelt af Fr. Meidell.

Ved Chr. Villads Christensen.

Til ovennævnte Herredagsdom, som findes trykt i nærværende Bind S. 206 ff., har Meddeleeren Hr. Fr. Meidell knyttet den Anmærkning, »at Viborg Landstings Dombog for A^o 1635 kunde have givet os ialtfald nogle interessante Oplysninger; men den haves ikke i Rigsarkivet«. Da denne sidste Bemærkning synes vel skikket til at fremkalde den Forestilling, at Viborg Landstings Dombøger overhovedet ikke mere existere, vil der være Grund til her at meddele, at disse for vort Lands Historie saa værdifulde Protokolrækker stadig ere i Behold og opbevares i Viborg i den Afdeling af Rigsarkivet, som benævnes »Provinsarkivet for Nørrejylland«.

De i Herredagsdommen nævnte forskellige Landstingsdomme findes i Dombogen for Ribe Stift 1635, dog med Undtagelse af den S. 208 nævnte Dom af 16de Februar, paa hvilken Dag der ikke har været holdt noget Landsting, hvorfor denne Datoangivelse maa bero paa en Fejltagelse. Derimod findes Dommene af 20de Juni, 9de September og 16de December 1635. Disse Domme indeholde det samme Stof som Herredagsdombogen, kun noget udførligere i Enkelthederne, da alle de fremlagte Tingsvidner og Indlæg meddeles fuldstændig i Landstingsdommene, medens de i Herredagsdommen kun gives i Uddrag. Dog er det ikke meget af Interesse, som derved

kan fremdrages, udover det, som Hr. Meidell har oplyst af Herredagsdombogen og de i Aumærkningen omtalte Dokumenter. Flere Steder have Landstingsdommene nogle bedre Læsemaader, end Afskriften i Herredagsdombogen. Denne siger saaledes S. 214 og 215, at nogle Personer kom ud af Slottet »ved Raadstuen«, hvor Landstingsbogen har det mere forstaaelige »ved Badstuen«; den S. 215 nævnte »Knud Kuchkis Datter« kaldes i Landstingsdommen »Knud Kudskes Datter« o. s. v. Ligeledes findes rundt omkring i Vidnernes Forklaringer Smaatræk og Enkeltheder, som i Herredagsdommen ere udeladte. Et Sted faa vi f. Ex. at vide, at kort før Kongens Afrejse fra Koldinghus, spurgte Hans Jensen ham om, hvorledes der skulde forholdes med en Jomfru, som sad fangen paa Slottet; Kongen svarede dertil, at hun skulde tages af Taarnet, hvilket ogsaa strax efter skete, og Jomfruen blev da ført bort paa den Vogn, som Jens Boldmester samtidig afrejste med. En Del saadanne Smaatræk findes navnlig i Nordmanden Iver Pedersens Vidne, af hvilket hele Slutningen er udeladt i Herredagsdommens Referat, og til en Sammenligning ville vi derfor gengive dette Vidne i sin Helhed:

»Eftersom ærlig og velb. Mand Ernst Nordmand til Selsø, K. Majt.s Befalingsmand paa Koldinghus, paa K. M. vor allernaadigste Herre og Konges Vegne mig anmodet og tilspurgt, hvorledes det udi Fjendernes Indfald her udi Kolding ungefærlig nogen Tid før S. Mikkels Dag Anno 1627 haver sig begivet og tildraget, efter hans Majt. var fra Koldinghus forrejt, min Sandhed og visse Kundskab derom at være gestændig til Tinge og ved min Ed bekræfte: Da for det første der Hans Majt. forrejte til Skibs fra Glückstad og neder til Husum, da samme Tid bleven med nogen af Drabanterne paa et andet Skib kommanderet; der vi efter til for^{ne} Husum kom, var Hans K. M. forrejt derfra og til Flensborg, Haderslev, Kolding og Medelfar til Borgemesters, og der vi paa en Torsdag kom til Kolding, tredie Dagen efter Hans M. var fra Kolding forrejt til Medelfar, var Kolding da plyndret ud af Øverste Kolenbergs Krigsfolk, som laa i Kolding med en Regiment Rytteri, og nogle af Borgerskabet bortdraget. Gik jeg derfor til Øverste Kollenberg, bad jeg hannem forhjælpe mig til en Baad neder til Medelfar at komme. Samme Tid beratted Øverste Kollenberg for mig, at Slottet var noget udplyndret formedelst at nogle af Rytteriet

var opgangen til Overporten, da blev der en af dennem skudt ihjel af en Brygger paa Slottet, og der Rytteriet, i Byen laa, det fornam, var en ganske Parti af dennem opgangen til Slottet og gav sig ind igennem Vinduerne paa Slottet og siden fik Slotsporten op, hvor de andre kom ind med og søgte efter den Brygger, som skulde have skudt den Rytter, og der de hannem ikke fandt, have de givet sig ind paa K. M.s Gemakker, plyndret af det bedste, de kunde overkomme, og hvad de ikke da tog med sig, skamferet Døre og andet, hvad de kunde overkomme. Blev den Tid sagt at være sket næste Dag, efter som Hans M. var forrejist til Medelfar. Da gik jeg efter Øverste Kollenbergs Beretning op paa Slottet og vilde tilse, hvor det tilstod, paa de Maader jeg kunde sige min naadigste Herre og Konge nogen vist Kundskab derom. Da fandt jeg Aniken Oldfrue for mig paa Slottet, og Husfogden da den Tid ikke fandtes tilstede ¹⁾. Da græd hun og klaget sig for mig, at Gud skulde naade hende, at Husfogden og alle havde forladt hende, og hun maatte blive tilstede, thi hun havde ingen, som kunde hjælpe hende fra Slottet med K. M.s Gods, hun var en Kvinde og kunde ingen Steds komme, og Rytteriet havde saa ilde handlet med Slottet. Bad hun mig derfor at maatte følges neder til Medelfar med mig, og tog vi med os Tin og andet, saa meget som vi kunde føre paa en Baad den første Gang, Hans M. til Gavn og Gode, og det blev indlagt til en Borgers ved Broen i Medelfar. Og der vi til Medelfar kom, beretted Oldfruen det for Velb. Fru Kirsten, hvorledes jeg havde hjulpet hende, hvorfor jeg siden blev kommanderet op til Koldinghus igen med forbemældte Oldfrue, mere Gods derfra at hente til Medelfar at fremføre. Og da flyede Slotsherren ²⁾ Velb. Gregers Krabbe os en Færge og en Baad, og der jeg kom til Kolding igen, gik jeg til Øverste Kollenberg og bad hannem paa Hans M.s Vegne at forhjælpe Anicken Oldfrue og mig til at faa Godset fra Slottet. Lod han strax være følgagtig med nogle af Rytteriet til Vagt paa Slottet saa vel som ved Prammen og Baaden, mens vi var tilstede. Anammet

¹⁾ Denne Sætning er bleven misforstaaet og derfor ganske meningsløs i Herredagsdommens Gjengivelse. Iver Pedersen vidnede jo netop, at Hans Jensen ikke var til Stede.

²⁾ Paa Hindsgavl.

vi da saa mange adskillige Sengedyner, som vi da mesten kunde føre neder til Medelfar, og tvende cypriske Kister med Messing og Tin udi. Og der vi skulde lægge fra Broen, kom nogle Ryttere og gave sig ind paa Prammen og spoleret noget af Godset, hvorfor jeg befalet Skildvagten dennem at skyde efter Øverstens Befaling, jeg havde; men de vilde ikke. Sendte jeg derfor Bud til Øverstn med en ung Herremand af de Seefelder. Kom Kollenberg. Klaget for hannem. Tog han samme Rytter og satte hannem fast og lod siden arkebusere, mens jeg var nederrejt, og det samme Gods blev ført til Hindsgavl. Siden rejste jeg og anden Gang til Kolding; da bad jeg Øverste Kollenberg om Skildvagt igen. Samme Tid tog Kollenberg med sig en ganske Hob ledig Rustvogne, som stod paa Staldgaarden, ad Vendsyssel, og ladede dennem med Havre og sagde til mig, dersom Hans Majt. spurgte efter dem, at han tog dem med sig ad Vendsyssel, K. M. til Gavn og Bedste. Og da førte jeg med mig hvis Sengeklæder og andet, hvad der var; det blev indlagt i for^{ne} Borgers Hus i Medelfar ved Broen. Den tredie Gang, jeg kom, var Kollenberg afrejst, og laa der endnu nogle Rytteri i Kolding By, og en ringe Ordinans der holdtes. Gik Ord og Tale om, at Fjenderne var dragen fra Haderslev og var nær Kolding. Anammet jeg og Anicken derfor paa Slottet med en Hast det meste Gods, vi kunde afstedbringe, og holdt jeg en Person paa Taarnet paa Slottet at skulle give Agt paa, om Fjenderne var nær for Haanden. Strax derefter som han opkom, raabte han og sagde, at han saa nogle Rytteri ankomme ved Byen, hvorfor jeg skyndte mig med Oldfruen strax fra Byen. Og der vi kom ud paa Reden, kom nogle Rytteri ridendes, raabte efter os at lægge til Lands med Prammen. Samme Gods blev oplagt paa Raadhuset til Medelfar, og var Regnvej den Dag. Siden vi var kommet til Medelfar, forskaffet Borgemester os en Vogn til at føre Godset af Borgerhuset og til Raadhuset. Derefter blev Oldfruen hos Godset, og jeg forrejste efter Hans Majt. til Dalum Kloster. — Dette for^{ne} at være mig udi Guds Sandhed vitterligt, som er nu paa det ottende Aar siden. Til Vidnesbyrd bekender jeg med min egen Haand her nedenhos underskrevet. Actum Colding den 20de Februar Anno 1635. Iffuer Pedersen Buck, egen Haand.«
